

успішно виконувати і вирішувати коло професійних і життєвих завдань.

Список використаної літератури

1. Апраксина О. А. Современные требования к школьному учителю музыканту / О. А. Апраксина // Музыкальное воспитание в школе. – 1982. – Вып. 15. – С. 31–43.
2. Бойчук В. О. Збірник програм гуртків, студій, творчих об'єднань Кіровоградського обласного Центру дитячої та юнацької творчості. Частина II. / заг. ред. В. О. Войчук. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2003 р. – 300 с.
3. Завальський О. А. Збірник програм та рекомендацій з естетичного виховання / О. А. Завальський. – Київ : Освіта, 1994. – 104 с.
4. Костина Л. М. Эстетическое воспитание будущего учителя музыки через восприятие музыкальных образов / Л. М. Костина // Вісн. Міжнародного Слов'янського ун-ту. Серія “Мистецтвознавство”, т. 4. – № 1. – С.77–81. Библиогр.: с. 81.
5. Професійна освіта : слов. / укл. С. У. Гончаренко : за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.

*Л. В. Канішевська,
м. Київ*

ПРАКТИЧНЕ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

У статті розглянуто питання практичного вирішення проблеми формування сімейних цінностей у старшокласників шкіл-інтернатів.

Ключові слова: сімейні цінності, старшокласники, інтернатні заклади.

Однією з ключових проблем соціальної адаптації вихованців інтернатних закладів є корекція сімейних відносин, оскільки, як правило, досвід їхньої взаємодії у своїй біологічній родині мав негативний характер або взагалі був відсутній. Це не може не позначитися на створенні сім'ї у майбутньому.

Загальновідомо, що саме юнацький вік є періодом визначення свого місця в житті, здійснення професійного вибору; статевого дозрівання й пошуку партнера в інтимній сфері; характеризується активним привласненням суспільних норм і функцій, можливістю їх якісного усвідомлення, оволодінням соціальними ролями, тобто юнак формується як суспільний суб'єкт.

Комплекс проблем, пов'язаних із підготовкою молоді до сімейного життя, знайшов відображення у дослідженнях О. Кікінеджи, В. Кравця, Т. Кравченко, В. Постового, О. Хромової та інших.

Проблема підготовки старшокласників шкіл-інтернатів до сімейного життя означена у дослідженнях І. Дубровіної, О. Зрітневої, Г. Плясової, А. Прихожан, Н. Толстих та інших.

Водночас поза увагою дослідників залишилася складна та різноаспектна проблема формування сімейних цінностей старшокласників шкіл-інтернатів.

Наші дослідження свідчать, що лише 31,5 % старшокласників шкіл-інтернатів глибоко розуміють соціальну роль “сім'янин”, називають більше трьох ознак вияву цієї соціальної ролі, серед яких: любить і поважає членів своєї родини, не кидає своїх дітей напризволяще, не ображає свою жінку, чоловіка, не пиячить, веде здоровий спосіб життя; не влаштовує сварок та бійок; виявляє відповідальне

ставлення до своїх обов'язків перед родиною; сумлінно працює для того, щоб забезпечити свою сім'ю; любить і піклується про своїх дітей, уміє планувати сімейний бюджет, заощаджувати гроші, бути господарем у своїй оселі тощо).

Саме такі відповіді, як: "сім'янин любить та поважає членів своєї родини", "...не кидає своїх дітей напризволяще", "...не ображає свою жінку (чоловіка), дітей", "...не пиячить, веде здоровий спосіб життя"; "...не влаштовує сварок та бійок" тощо свідчать про негативний досвід перебування більшості вихованців у біологічній сім'ї, де частими були образи, сварки та бійки, пияцтво батьків, безвідповідальне ставлення до дітей [1, С. 155–157]. Це ще раз підтверджує потребу посилення уваги щодо формування у вихованців шкіл-інтернатів сімейних цінностей.

Усвідомлення значущості сім'ї як соціального інституту життєдіяльності людини, системи цінностей її творення, функціонування і розвитку та стурбованість щодо рівня готовності молодого покоління до майбутнього сімейного життя спонукали до розроблення програми "Сімейні цінності" (70 годин) [2] для старшокласників шкіл-інтернатів. Ця програма реалізується за рахунок годин варіативної складової навчальних планів загальноосвітніх шкіл-інтернатів і містить орієнтовану сітку розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу, зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки.

Мета програми "Сімейні цінності" – підготовка старшокласників шкіл-інтернатів до майбутнього сімейного життя на основі традиційних для України сімейних цінностей, родинних традицій і звичаїв, подружніх батьківсько-дитячих взаємин.

Досягнення мети забезпечується виконанням таких завдань:

- усвідомлення юнаками і дівчатами традиційних для українського народу сімейних цінностей як моральної основи життєдіяльності кожної сучасної людини;
- оволодіння учнями знаннями щодо створення та розвитку щасливої сім'ї, джерелом якої є любов;
- поглиблення уявлень старшокласників про специфіку подружніх, родинних і дитячо-батьківських взаємин;
- формування звички і потреби використовувати в повсякденному житті стильові характеристики чоловічої і жіночої поведінки;
- розвиток у старшокласників ціннісного ставлення до майбутньої власної сім'ї, її створення, розвитку та процвітання на основі любові, поваги та згуртованості;
- актуалізація потреби в самовдосконаленні й розвитку особистісних якостей, необхідних для майбутнього сімейного життя.

Програма "Сімейні цінності" складається з таких розділів: "Юність – час подібатись", "Багатство взаємин: шлях у лабіринті. Формула щасливого шлюбу", "Родинознавство. Роль сім'ї у вихованні дітей", "Дестабілізуючі фактори сімейних відносин", "Насильство в сім'ї", "Самовиховання в сімейних взаєминах", "Сімейна економіка", "Сімейне господарювання", резерв часу (6 годин) та час для індивідуальних консультацій (4 години).

Наведемо зміст кожного розділу. Так, розділ 1 "Юність – час подібатись" (10

годин) охоплює такі теми: “Ще раз про любов”, “Любов і її розвиток”, “Про дружбу, симпатію, закоханість, кохання і ...культуру поведінки закоханих”, “Мужність і жіночність”, “Вступаючи у світ дорослих взаємин” (заняття з юнаками), “Вступаючи у світ дорослих взаємин” (заняття з дівчатами), “Культура інтимних взаємин”, “Дошлюбні взаємини”, “Ми обираємо, нас обирають”, “Як сподобатися протилежній статі”.

Розділ 2 “Багатство взаємин: шлях у лабіринті. Формула щасливого шлюбу” (12 годин) містить теми: “Нормативно-правові та законодавчі акти про шлюб та сім’ю”, “Подружні стосунки від давнини до наших днів”, “Сучасна сім’я: склад, структура, функції”, “Природна система цінностей сім’ї”, “Чи потрібна людині сім’я?”, “Громадянський та офіційний шлюби: переваги і недоліки”, “Готовність до шлюбу”, “Планування сім’ї”, “Здоров’я подружжя як умова народження здорової дитини”, “Образ батька, матері, чоловіка, жінки в сім’ї”, “Складові сімейного добробуту”, “Розвиток сім’ї: любов, взаємопідтримка і згуртованість.”

У розділі 3 “Родиознавство. Роль сім’ї у вихованні дітей” (11 годин) запропоновано такі теми для вивчення: “Родовід і родиознавство”, “Виховання дітей у сім’ї, права дітей”, “Здоровий спосіб життя подружжя та його вплив на народження здорової дитини”, “Коли стати батьком?” (заняття з юнаками), “Коли стати матусею?” (заняття з дівчатами), “Роль жінки, матері в сім’ї та суспільстві”, “Соціальна роль чоловіка в сім’ї”, “Родина в житті дитини”, “Сімейне виховання”, “Сімейні традиції”, “Сімейне дозвілля”.

Розділ 4 “Дестабілізуючі фактори сімейних взаємин” (8 годин) містить теми: “Конфлікт та його вплив на взаємини між партнерами”, “Кризові етапи сімейних взаємин”, “Міжособистісні конфлікти в сім’ї”, “Взаємні претензії”, “Причини розлучень та розпаду молодих сімей”, “Коли розлучення необхідне”, “Довірливі взаємини.”

Розділ 5 “Насильство в сім’ї” (2 години) охоплює теми: “Види, форми, наслідки насильства в сім’ї”, “Причини та характеристики неадекватного ставлення батьків до дитини. Правовий захист дітей, які пережили насильство”.

У розділі 6 “Самовиховання в сімейних взаєминах” (4 години) запропоновано для вивчення такі теми: “Саморозвиток і самовизначення в сімейному житті”, “Сімейне самовизначення”, “Сім’я і професія”, “Як перетворити мрії на реальність”.

Розділ 7 “Сімейна економіка” (5 годин) складається з практичних занять: “Матеріальний добробут сім’ї”, “Джерела доходів і розподіл грошей у сім’ї”, “Витрати першочергові та другорядні”, “Кошторис сім’ї на місяць, тиждень”, “Гроші як необхідна умова розвитку сім’ї”.

Розділ 8 “Сімейне господарювання” (7 годин) має такі практичні заняття: “Техніка безпеки у побуті”, “Гігієна харчування”, “Культура споживання їжі”, “Сервірування стола”, “Зовнішній вигляд: імідж і стиль”, “Елементи грамоти споживача”, “Гігієна житла та її значення для родини”.

Програма “Сімейні цінності” містить зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки. Так, наприклад, вивчаючи тему “Сучасна сім’я: склад, структура, функції”, учень має пояснити зміст понять “шлюб” та “сім’я”; знати основні функції сім’ї, структуру та типи сімей; визначати проблеми, які постають перед сучасною українською сім’єю; володіти вміннями

аналізу різноманітних сімейних ситуацій. За цією темою програмою передбачена практична робота: вправи з елементами тренінгу “Нестандартна ситуація.”

Проблема формування сімейних цінностей у старшокласників шкіл-інтернатів потребує подальшого й різнопланового дослідження. Перспективним вважаємо підвищення ефективності післядипломної педагогічної освіти з цього питання.

Список використаної літератури

1. Канішевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності : монографія / Любов Вікторівна Канішевська. – К. : ХмЦНП, 2011. – 368 с.

2. Сімейні цінності : комплекс навчальних програм сімейного виховання (9, 17, 35, 70 годин) [для 8–9 класів] / [О. В. Мельник (кер. авт. кол.), Л. В. Канішевська, Т. В. Кравченко, Г. Г. Ковганич, В. І. Кириченко]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2012. – 48 с.

*Л. Р. Карпушевська,
м. Київ*

ШЛЯХИ ВИХОВАННЯ СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

У статті розкрито мету, завдання і шляхи виховання статевої культури у старшокласників шкіл-інтернатів.

Ключові слова: статева культура, старшокласники, заклади інтернатного типу, метод творчого діалогу, арт-терапія.

Виховання статевої культури – це процес, спрямований на оволодіння учнями нормами статевої поведінки, міжособистісних взаємин, формування позитивного ставлення до себе як представника певної статі та до представників протилежної статі. Виховання статевої культури у старшокласників шкіл-інтернатів має певні особливості, пов’язані зі специфікою навчального закладу та індивідуальною історією вихованців. Відсутність змалечку адекватних зразків для соціорольової ідентифікації негативно позначається на характері становлення вихованців, на особливостях розуміння ними ролей і функцій чоловіків і жінок у суспільстві та сім’ї [2, с. 17].

Основна суперечність цієї проблеми полягає у вимогах суспільства до формування особистості, добре підготовленої до створення сім’ї та виховання дітей, і можливостями школи-інтернату щодо розвитку відповідних якостей у вихованців. Розв’язання цієї суперечності повинно бути сконцентровано у практичній площині і потребує принципово нових підходів до науково-методичного забезпечення виховного процесу.

Ми дотримуємося думки, що вдосконалення освітньо-виховного процесу має розглядатися в контексті гуманістичної парадигми виховання – ставлення до людини, згідно зі ст. 3 Конституції України, як до найвищої цінності, переорієнтації на особистісну спрямованість, створення умов, які забезпечують входження в соціум, усвідомлення принципів і цінностей суспільного життя [4, с. 5–6].